

2. Analýza výdajů na zdravotnictví

Přístup zdravotnických účtů umožňuje oddělit jednotlivé rozměry a analyzovat výdaje na zdravotnictví podle zdrojů financování, druhů péče nebo typu poskytovatele. V závislosti na potřebě členění dat lze zavést i další hlediska jako jsou např. věk, pohlaví pacienta nebo diagnóza.

Odlišnost domácího pojetí výdajů na zdravotnictví od Systému zdravotnických účtů spočívá zejména v jiném vymezení hranic zdravotní péče, což vede k rozdílným odhadům celkových výdajů na zdravotní péči. Jelikož zdravotnické účty vycházejí z obecněji koncipovaných hranic zdravotní péče, jsou jimi uváděné výdaje odlišné, než v dosud užívaných statistikách (viz výše).

2.1. Výdaje na zdravotnictví podle zdrojů financování (ICHA- HF)

Finanční zdroje tvořící největší část podílu na financování zdravotnictví představují tři položky: **zdravotní pojišťovny, veřejné rozpočty a domácnosti**. Ostatní uvedené finanční zdroje dosahují v České republice 1,6% výdajů na zdravotnictví. Podařilo se získat údaje o **soukromém zdravotním pojištění** za roky 2003 až 2009, o **korporacích** (podnicích) za roky 2004 až 2009 i o výdajích na zdravotnictví za **neziskové instituce** sloužící domácnostem za roky 2003 až 2009.

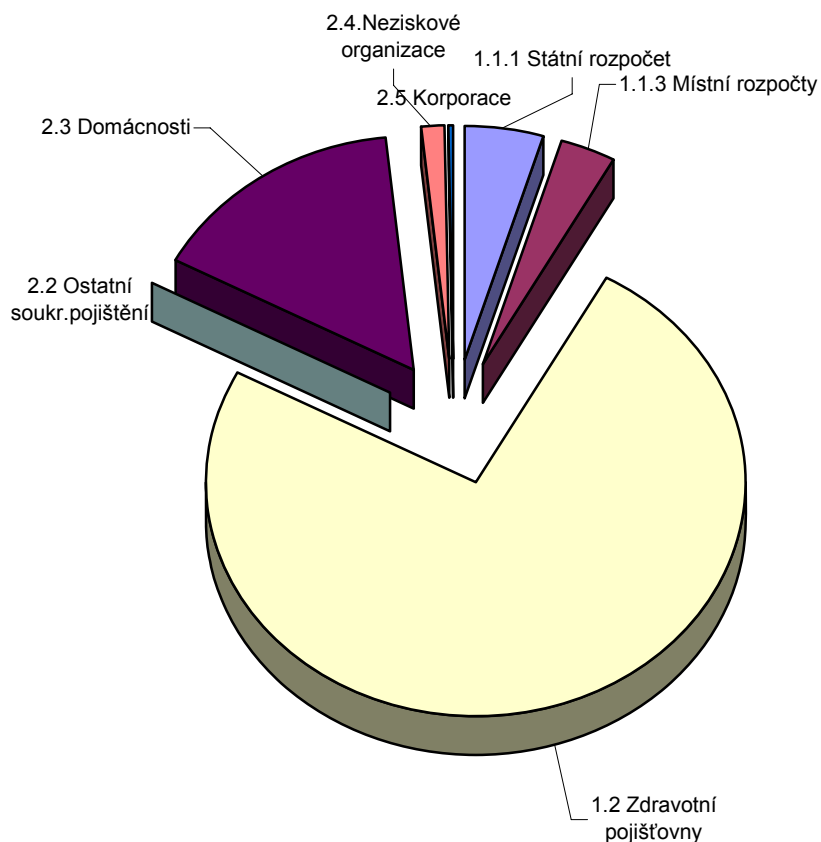
Tabulka 2.1: Výdaje na zdravotnictví podle zdrojů financování (v mil. Kč)

Zdroj financování (ICHA-HF)	2000	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2008	Průměrné roční tempo růstu (v %)
1 Vládní výdaje	132 962	191 356	197 027	206 565	218 719	253 503	115,9	7,28
1.1 Veřejné rozpočty	17 170	21 263	22 828	22 851	21 439	26 034	121,4	5,19
1.1.1 Státní rozpočet	8 319	12 334	14 421	14 199	12 434	14 846	119,4	4,74
1.1.3 Místní rozpočty	8 851	8 930	8 407	8 652	9 005	11 188	124,2	5,80
1.2 Zdravotní pojišťovny	115 792	170 093	174 200	183 713	197 280	227 469	115,3	7,54
2 Soukromý sektor	13 873	27 418	29 783	35 370	45 801	47 954	104,7	15,00
2.2 Ostatní soukr.pojištění	-	530	482	514	419	627	149,6	4,29
2.3 Domácnosti	13 873	23 110	25 346	31 491	41 288	43 141	104,5	16,89
2.4 Neziskové instituce	-	3 172	3 232	2 517	3 151	3 258	103,4	0,67
2.5 Korporace	-	606	723	848	943	928	98,4	11,24
Celkem	146 835	218 774	226 810	241 935	264 520	301 457	114,0	8,34

Z tabulky 2.1 vyplývá, že výdaje zdravotních pojišťoven, na nichž spočívá tradičně největší zátěž financování zdravotní péče, vzrostly mezi lety 2008 a 2009 o 15,3%, průměrné tempo růstu od roku 2005 činilo 7,54%. Výdaje na zdravotnictví hrazené z veřejného rozpočtu od roku 2008 vzrostly více než o jednu pětinu a dosáhly tak zatím historického maxima. Výdaje domácností ve sledovaném období se zvýšily o 4,5% a teprve další roky ukáží, zda se jednalo o náhodný výkyv nebo zda bude vzestupný trend pokračovat. Také u soukromého pojištění byl zaznamenán vysoký meziroční nárůst téměř o polovinu, což bylo způsobeno především zvýšeným zájmem o pojištění zdraví (např. pojištění denní dávky při pracovní neschopnosti a při pobytu v nemocnici).

Podívejme se nyní podrobněji na výdaje roku 2009. Největší podíl na celkových výdajích měly zdravotní pojišťovny se 75,5 %, veřejné rozpočty tvořily cca 8,6% (z toho státní rozpočet 4,9% a místní rozpočty 3,7%), domácnosti zaujímaly 14,3% celkových výdajů na zdravotnictví a ostatní zdroje 1,6 %. Tuto situaci přehledně zachycuje graf 2.1.

Graf 2.1: Struktura výdajů na zdravotnictví podle zdrojů financování

K vyjádření přiměřenosti výše zdrojů vynakládaných na zdravotnictví se používá relativního ukazatele poměr výdajů na zdravotnictví k HDP.

Tabulka 2.2: Vztah mezi výdaji na zdravotnictví a HDP v běžných cenách

	2000		2006		2007		2008		2009		Index 2009/2008	Prům. roční tempo růstu (v %)
	mld. Kč	Zdrav. jako % z HDP	mld. Kč	Zdrav. jako % z HDP	mld. Kč	Zdrav. jako % z HDP	mld. Kč	Zdrav. jako % z HDP	mld. Kč	Zdrav. jako % z HDP		
Výdaje na zdrav.	146,8	6,7	226,8	7,1	241,9	6,8	264,5	7,2	301,5	8,3	114,0	8,32
HDP v běžných cenách	2 189,2		3 215,6		3 551,4		3 689,0		3 627,2		98,2	5,77

Výdaje na zdravotnictví mezi lety 2008 a 2009 vzrostly o 14% v porovnání s HDP, který poklesl o 1,7%. Celkový nárůst zdravotnických výdajů od roku 2000 představoval 105,8%, zatímco nárůst HDP činil pouze 65,7%. Podíl zdravotnických výdajů na HDP vzrostl ze 7,2% v roce 2008 na současných 8,3%.

2.2. Výdaje na zdravotnictví podle druhů péče (ICHA-HC)

Výdaje na zdravotnictví se dají analyzovat také podle rozměru „druh péče“. Jednotlivé druhy péče jsou hodnoceny bez ohledu na to, kde byly poskytnuty. Do ambulantní péče tedy řadíme veškerou ambulantní péči poskytnutou jak praktickými lékaři, tak i např. nemocnicemi.

Následující tabulka ukazuje výdaje na zdravotnictví členěné podle rozměru druh péče.

Tabulka 2.3: Výdaje na zdravotnictví podle druhů péče (v mil. Kč)

Druh péče (ICHA-HC)	2000	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2008	Průměrné roční tempo růstu (v %)
1 Léčebná péče	73 964	106 601	115 502	125 224	141 241	161 641	114,44	10,97
1.1 Lůžková péče ¹	40 960	60 798	65 170	66 679	72 074	80 698	111,97	7,34
1.2 Denní péče	1 906	2 199	2 643	3 254	4 758	4 488	94,33	19,52
1.3 Ambulantní péče	30 883	43 362	47 441	55 078	63 963	76 249	119,21	15,15
1.4 Domácí péče	215	242	248	213	446	205	46,07	-4,06
2 Rehabilitační péče	5 874	7 624	7 385	7 959	8 570	11 847	138,24	11,65
2.1 Lůžková péče	3 679	4 542	4 267	4 682	5 139	6 937	134,99	11,17
2.3 Ambulantní péče	2 195	3 082	3 118	3 277	3 431	4 910	143,10	12,35
3 Dlouhodobá péče	5 041	7 114	7 980	9 198	8 650	10 203	117,96	9,43
3.1 Lůžková péče	3 826	5 432	5 916	7 344	7 081	8 115	114,60	10,56
3.3 Domácí péče	1 215	1 682	2 064	1 855	1 569	2 089	133,13	5,57
4 Podpůrné služby	7 126	11 602	12 506	12 026	14 331	16 896	117,89	9,85
4.1 Laboratoře ²	3 222	5 468	5 318	5 125	6 789	8 681	127,87	12,25
4.2 Zobrazování ³	781	1 138	1 264	1 226	1 473	1 728	117,30	11,01
4.3 Doprava a ZZS	3 123	4 996	5 923	5 675	6 069	6 486	106,88	6,74
5 Léky a PZT	37 953	60 973	58 689	59 942	63 062	66 929	106,13	2,36
5.1 Léky	33 547	53 542	51 097	51 317	53 501	57 916	108,25	1,98
5.2 PZT	4 406	7 431	7 592	8 625	9 561	9 013	94,27	4,94
6 Prevence	2 198	3 601	4 662	5 227	6 808	7 776	114,21	21,22
6.1 Matka a dítě	86	219	381	538	552	612	110,86	29,29
6.3 Přenosné nemoci	349	240	547	517	461	2 056	446,06	71,08
6.4 Nepřenosné nemoci	1 322	2 127	2 568	2 891	4 426	3 607	81,49	14,12
6.5 Pracovní lékařství	6	648	784	906	1 003	994	99,13	11,29
6.9 Ostatní prevence	435	367	382	375	366	506	138,38	8,36
7 Správa	3 887	6 640	6 932	7 760	8 920	9 883	110,79	10,45
7.1 Vláda + ZP	3 646	4 996	5 231	5 957	8 900	9 862	110,81	18,53
7.2. Správa soukromého ZP	-	18	16	16	20	20	102,45	2,67
9 Neznámá péče	771	4 299	3 968	3 672	4 341	4 201	96,77	-0,57
R.1 Tvorba kapitálu	7 260	7 634	6 777	7 862	6 496	9 516	146,48	5,66
R.2 Vzdělávání	165	203	194	228	182	91	49,86	-18,17
R.3 Věda a výzkum	713	869	884	955	728	1 243	170,72	9,36
R.4 Hygiena	1 806	1 495	1 242	1 802	1 134	1 150	101,45	-6,35
R.6 Sociální služby	77	103	75	64	57	83	145,36	-5,25
Celkem	146 835	218 774	226 810	241 935	264 520	301 457	113,96	8,34

¹ Na doporučení OECD došlo k přepočtu lůžkové péče (a tím pádem k jejímu nárůstu), kde jsou nově do položky lůžková péče zahrnovány některé podpůrné služby poskytnuté v nemocnicích lůžkovým pacientům.

² Na doporučení OECD došlo k přepočtu výdajů na laboratorní vyšetření (a tím pádem k jeho poklesu), kde část laboratorního vyšetření poskytnutá lůžkovým pacientům je nově započítávána do lůžkové péče.

³ Na doporučení OECD došlo k přepočtu výdajů na diagnostické zobrazování (a tím pádem k jeho poklesu), kde část diagnostického zobrazování poskytnutá lůžkovým pacientům je nově započítávána do lůžkové péče.

Dlouhodobě zastává největší podíl na celkových výdajích léčebná péče (cca 54% v roce 2009). Léčebná péče se dále dělí na lůžkovou, denní, ambulantní a domácí péči, kde lůžková a ambulantní péče tvoří dohromady cca 97% léčebné péče. Výdaje na lůžkovou péči rostly pomaleji než výdaje na ambulantní péči průměrným ročním tempem 12,0 % resp. 19,2 %. Podíl lůžkové péče se od roku 2005, kdy tvořil 57% výdajů léčebné péče, každoročně snižuje na současných 50%.

Druhým nejnákladnějším druhem péče byly léky a PZT se zhruba 22% podílem na celkových výdajích na zdravotnictví ve sledovaných letech. Největší položkou této skupiny jsou již tradičně léky, které se dlouhodobě pohybují okolo 85%.

Druh péče 6.3. - Prevence přenosných nemocí - zaznamenala významný nárůst mezi roky 2008 a 2009. Zatímco v roce 2008 tvořil tento druh péče 7% z kategorie Prevence, o rok později vzrostl až na 26%. V rámci preventivní péče jsou významně podporovány screeningové programy spojené s cílenými informačními kampaněmi (proti rakovině tlustého střeva, mamografická vyšetření apod.) Také očkování patří mezi vysoce účinné nástroje prevence závažných onemocnění a v této souvislosti se zvýšil zájem o očkování proti hepatitidě typu A a B, klíšťové encefalitidě, meningokové nákaze popř. papilomaviru atd. Ve zvýšených výdajích na prevenci přenosných nemocí v roce 2009 se odrazil nákup vakcín proti pandemii prasečí chřipky.

Po výrazném nárůstu výdajů na HC 1.4. Domácí péče v roce 2008 došlo o rok později k jejich zpětnému poklesu o 46%, což zhruba odpovídá úrovni z roku 2007.

2.3. Celkové výdaje na zdravotnictví podle typu poskytovatele (ICHA-HP)

Klasifikace poskytovatelů zdravotní péče ICHA-HP je přepracovanou a modifikovanou verzí těch částí Mezinárodní standardní průmyslové klasifikace, které souvisejí se zdravotní péčí. Každá samostatná organizace, která má vlastní identifikační číslo (IČO), je považována za jednoho poskytovatele bez ohledu na další členění subjektu. Rozhodující je typ poskytovatele přiřazený nositeli právní subjektivity, který automaticky přejímají i všechna začleněná zařízení bez vlastní právní subjektivity. Bude-li například lékárna zařazena v rámci širšího subjektu nemocnice, pak se veškeré výdaje na tuto lékárnu objeví ve výdajích nemocnice. Podle rozměru druh péče pak poznáme, za jakou péči byly peníze vydány, což v případě lékárny v nemocnici mohou být například léky na předpis.

Z tabulky 2.4 je vidět, že největší podíl (až 43,2%) v roce 2009 na celkových výdajích měly každoročně nemocnice, z nichž 89 % výdajů tvoří výdaje všeobecných nemocnic.

Výdaje v zařízeních ambulantní péče byly druhou největší položkou (v roce 2009 dosahovaly téměř 25 %) celkových výdajů. V zařízeních ambulantní péče v roce 2009 tvořily 46,9% výdajů ordinace lékařů a 23,8% ordinace stomatologů.

Za zmínku stojí také lékárny a výdejny PZT, které poskytují zejména léky a PZT. Podíl lékáren na celkových výdajích činil 15% v roce 2009.

Co se týká ústavů, podrobnější strukturu dat se nám podařilo získat až od roku 2003 (viz tabulka 2.4), proto jsou v roce 2000 kolonky odpovídající položkám 2.1 *Ošetřovatelské ústavy* až 2.9 *Ostatní* prázdné.

Z časového pohledu od roku 2005 nejvíce vzrostly výdaje HP 2.9 Ostatní zařízení ústavní péče (např. zařízení pro sluchově a zrakově postižené). Zvýšené investice byly použity především na rekonstrukci objektů včetně vybavení a nákup kompenzačních pomůcek.

Je zřejmé, že podíl neznámého poskytovatele, od roku 2000, kdy dosáhl 12%, klesá a v uplynulých pěti letech se pohyboval v průměru okolo 5,5%.

Výdaje v ordinacích stomatologů odpovídají úrovni z roku 2008 a pohybují se okolo 5,7% z celkových nákladů. U položky 4.2 Oční optika dosahují výdaje od roku 2000 zhruba 1,6% z celkových výdajů.

Tabulka 2.4 rekapituluje celkové výdaje na zdravotnictví podle typu poskytovatele.

Tabulka 2.4: Výdaje na zdravotnictví podle typu poskytovatele (v mil. Kč)

Typ poskytovatele (ICHA-HP)	2000	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2008	Průměrné roční tempo růstu (v %)
1 Nemocnice	59 148	98 153	104 904	111 581	117 302	130 079	110,89	7,29
1.1 Všeobecné nemocnice	52 649	86 826	92 934	98 860	104 625	115 856	110,73	7,48
1.2 Psychiatrické nemocnice	2 152	3 027	3 315	3 798	3 808	4 187	109,97	8,45
1.3 Specializované nemocnice	4 347	8 299	8 655	8 923	8 869	10 036	113,16	4,87
2 Ústavy	2 144	2 453	2 573	3 173	2 927	4 209	143,79	14,45
2.1 Ošetrovatelské ústavy	-	956	969	1 241	1 204	1 307	108,57	8,13
2.2 Ústavy pro mentálně postižené	-	1 359	1 440	1 690	1 454	2 601	178,89	17,62
2.3 Domovy důchodců	-	128	144	194	224	245	109,19	17,62
2.9 Ostatní ústavy	-	10	20	48	45	56	124,44	53,83
3 Zařízení ambulantní péče	30 142	48 503	50 789	55 679	62 556	74 202	118,62	11,21
3.1 Ordinace lékařů	14 066	21 401	21 289	25 157	28 550	34 806	121,91	12,93
3.2 Ordinace zubařů	8 056	10 647	11 846	12 465	14 883	17 681	118,80	13,52
3.3 Ostatní VŠ, SŠ	1 079	1 528	1 484	1 684	2 047	2 552	124,66	13,68
3.4 Ostatní sdružená zařízení	2 974	5 227	5 291	6 069	6 268	7 004	111,75	7,59
3.5 Laboratoře	1 911	3 190	3 013	2 986	3 226	4 078	126,42	6,33
3.6 Poskyvatelé domácí péče	426	788	1 207	894	913	1 236	135,41	11,91
3.9 Ostatní amb. poskyvatelé	1 631	5 723	6 659	6 425	6 669	6 845	102,63	4,58
4 Lékárny a výdejny PZT	32 850	48 433	46 278	49 322	52 797	52 762	99,93	2,16
4.1 Lékárny	28 655	41 769	40 499	42 426	44 832	45 177	100,77	1,98
4.2 Oční optika	2 328	3 661	3 488	4 171	4 901	4 313	88,01	4,18
4.4 Ostatní výdejny PZT	1 532	2 266	1 532	1 819	1 995	2 330	116,79	0,70
4.9 Ostatní prodejci	335	737	758	907	1 069	941	88,05	6,30
5 Provádění zdrav. programů	478	2 032	1 733	2 249	1 674	1 802	107,65	-2,96
6 Správa a pojištění	4 390	8 158	8 024	9 015	9 528	11 920	125,11	9,94
6.1 Stání správa	19	2 389	2 339	2 581	2 749	2 972	108,11	5,61
6.2 Správa zdravotních pojišťoven	4 371	5 751	669	6 417	6 759	8 928	132,09	11,62
6.4 Ostatní soukromé pojištění	-	18	16	16	20	20	102,45	2,67
7 Ostatní odvětví	-	1 424	1 548	1 741	1 754	1 657	94,48	3,86
7.1 Podniky	-	606	723	848	943	928	98,42	11,24
7.2 Domácnosti	-	819	825	893	811	729	89,90	-2,87
9 Neznámý poskytovatel	17 684	9 618	10 961	9 174	15 982	24 825	155,33	26,75
Celkem	146 835	218 774	226 810	241 935	264 520	301 457	113,96	8,34